

Viron kirjakielen sanakirja lähtöviivalla

Eesti kirjakeele sõnaraamat. Makett. 82 s. Tallinn 1969.

Viron tiedeakatemian Kielen ja kirjallisuuden laitoksen Sanakirjasektorissa tekeillä olevista ja valmistuneista töistä laajin on nykyviron suuri sanakirja, jonka käsikirjoitus kuluneeseen kesään mennessä oli ehtinyt jo *n*-kirjaimen asti. Sanakirjasta on viime vuonna ilmestynyt kuuden painoarkin suuruinen näytevihko. Artikkelien kirjoittajat ovat R. Karelson, A. Kiindok, I. Kont ja A. Pikamäe, näytevihon toimittajat E. Nurm, I. Kont ja E. Raiet. Tätä näytevihkoa aikaisemmin, v. 1961, on ilmestynyt monisteena »Eesti kirjakeele seletava sõnaraamatu prospekt», joka koartikkelien lisäksi sisältää toimitusperiaatteiden esittelyä ja sanastonpoimintaohjeita.

Viron kirjakielen sanakirjan tehtävänä näytevihon esipuheen mukaan on esittää kaikki yleisesti käytettävät kantasanat ja valikoiden yhdyssanoja, valaista sanojen merkityksiä, käyttöyhteyksiä ja taiputusta esimerkein ja selityksin sekä antaa tarpeen mukaan näitä sanoja koskevia oikeakielisyyys- ja oikeinkirjoitusohjeita. Hakusanojen jäljessä olevat tai-

vutustyyppinumerot ovat samat kuin »Õigekeelsuse sõnaraamatussa» käytetyt. Sanaston on määrä varsinaisten kirjakielen sanojen lisäksi sisältää näytteitä murre sanoista, arkaismeista ym. Tehtävät ovat siis samat kuin tutulla Nykysuomen sanakirjalla. Teoksesta tulee viisi-osainen, näytteistä päätellen ehkä jonkin verran suomalaista sanakirjaa suppeampi.

On suunniteltu, että sanakirjasta laaditaan ensin käsikirjoitus kokonaisuudessaan ja vasta sitten aloitetaan painatus. Aineiston poiminta kirjallisuudesta on Kielen ja kirjallisuuden laitoksen esittelyvihkosen (Tallinn 1970) mukaan aloitettu v. 1955 ja on käynnissä jatkuvasti. Kun sanaston keruu ja sanakirjan lopullinen viimeistely ja painatus ovat näin samanaikaisia, on odotettavissa, että teos on valmistuessaan ajanmukainen, siinä määrin kuin on yleensä mahdollista saada tehdyksi ajan tasalla olevaa sanakirjaa alinomaan ja yhä nopeammin kehittyvästä elävästä kielestä.

Näytevihon esipuheen mukaan sanasta kirjoitetaan artikkeli, jos sana on jou-

tunut aineistoon vähintään kahdelta kirjoittajalta. Periaatetta ei noudateta jäykän kaavamaisesti; aikaisemman koevihon mukaan kielellinen vaisto voi ohjata päätöstä siitä, kirjoitetaanko artikkeli sanasta, josta aineistoon on sattunut tulemaan tietoja vähän.

Sanakirjassa esitettävä kirjakieli merkitsee kieltä, jota on kirjoitettu viime vuosisadan loppukymmeniltä nykypäiviin ulottuvana aikana. Joitakuuta vanhempiakin klassikkoja on siteerattu, esimerkiksi Masingia ja Jannsenia. Uudemmissa klassikoista, joiden tuotteet ovat yhä elävää kirjallisuutta, on huomattava osa siteerattujen joukossa mm. Vildellä, Tammsaarella, Tuglaksella ja Lutsilla. Nykykirjailijoiden ja lehdistön osuus on tietenkin painava. Sitaatteja sanan käyttöä valaisevina esimerkkeinä on verrattain paljon, enemmän kuin Nykysuomen sanakirjassa — aikaisemmassa koevihossa olleesta määrästä niitä on kyllä vähennetty ja korvattu lyhyemmillä ja usein havainnollisemmilla tyyppiesimerkeillä.

Painoasu eroaa Nykysuomen sana-

kirjasta siinä että on käytetty useampaa kirjasinlajia; näkyvin ero on esimerkkilauseiden painaminen kursivilla. Muita eroja on mm. runsaampi kappalejako — jokainen numeroitu lyhytkin merkitysryhmä on omana kappaleenaan —, sitaattien ja kiteytyneiden sanontojen ja sananmuotojen osat artikkelia tai merkitysryhmää on erotettu muusta osasta erityisin kuviomerkein, ja yhdyssanoissa on jakomerkki yhdysosien välillä osoittamassa, että taivutustyyppi-numeroa ei ole. Hakusanan jäljessä ei ole sanaluokan merkkiä. Esimerkkilauseissa olevia hakusanan muotojen esiintymiä ei ole lyhennetty. Ehkäpä joistakin seikoista voitaisiin olla eri mieltäkin, joka tapauksessa näkyy, että sanakirjan toimitusteknillisiä periaatteita on harkittu perusteellisesti.

Teknillisten yksityiskohtien punninta niiltä osin, mihin näytevihko on voinut antaa aihetta, lienee pääasiassa jo takanaapäin ja lopullinen asu jokseenkin hahmottunut. Odotamme kiinnostuneina suurtyön valmistumista myös Suomenlahden tällä puolella.

OSMO NIKANNE